

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาวิธีการและผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลวุฒ (เครื่อง สุภทฺโท)
ผู้วิจัย	: พระวีระชาติ อคฺคปญฺโญ (ดวงเสนาะ)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูสมุห์เฉวียน กตปุญฺโญ, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), M.A. (Soc., Eco.), Ph.D. (Soc.) : ผศ. บัญชา จำปารักษ์, พธ.บ., กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) : ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์, พธ.บ. (ปรัชญา), ศษ.ม. (บริหารการศึกษา), บพ.ม. (พัฒนาสังคม), พร.ด. (ไทศึกษา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิธีการและผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลวุฒ (เครื่อง สุภทฺโท)” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน ๒) เพื่อศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลวุฒ ๓) เพื่อ ศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลวุฒ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เอกสาร และวิจัยภาคสนามโดยใช้สัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ที่หลากหลายแตกต่างกัน มาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นจารีตประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายในการสอนคือ มุ่งให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ เห็นด้วยเหตุและผล หลักวิธีในการสอนคำนึงถึงความแตกต่างกันในระดับสติปัญญาของผู้ฟังและผู้ได้ปฏิบัติ โดยยึดหลักประโยชน์ ๓ เป็นที่ตั้ง คือผู้ฟังได้รับประโยชน์ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า พร้อมทั้งประโยชน์สูงสุดคือความหลุดพ้นจากทุกข์ กล่าวคือทรงใช้วิธีการเผยแผ่ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ใช้วิธีการสนทนาธรรมแบบธรรมสากัจฉา ๒) การบรรยายในโอกาสที่มีผู้ฟังจำนวนมากและ ๓) เลือกตอบปัญหาคำถาม นอกจากนี้แล้ว พระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้าแต่ละท่านก็มีวิธีการเผยแผ่ที่แตกต่างกันเช่น พระมหากัสสปะใช้วิธีการเผยแผ่ที่มุ่งเน้นการรักษาพุทธพจน์ พระสารีบุตร ใช้วิธีการเผยแผ่ด้วยการสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคย พระอัสสชิ ใช้วิธีการเผยแผ่ด้วยการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง เป็นต้น

พระมงคลวุฒท่านใช้วิธีการเผยแผ่ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การแสดงพระธรรมเทศนา ๒) การบรรยายธรรม ๓) กลวิธีการสอน ๔) วิธีการเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย ๕) วิธีการเทศน์คติธรรมโบราณอีสานที่เรียบง่ายเหมาะกับผู้ฟัง

จากศึกษาวิธีการและผลการเผยแผ่ดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับผลความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้ฟังเกิดความศรัทธามากขึ้น มีการปฏิบัติเรียบร้อยดีงาม ตั้งอยู่ในศีล รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม รู้จักการพิจารณาแยกแยะจนเกิดองค์แห่ง

ปัญญา และรู้จักประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ฟังและผู้ปฏิบัติเข้าใจถึงหลักปฏิบัติสัทธิธรรมอย่างถ่องแท้ ทุกคำสอนของท่านถูกนำไปเผยแพร่ตามสื่อในวิธีต่างๆ เช่นมีการบันทึกคำสอนลงในแผ่นซีดีรอม วีดีโอ และจัดพิมพ์หนังสือธรรมะประวัติในวันครบรอบวันเกิด เป็นต้น

Thesis Title : A Study of Propagating Buddhism of
Phramongkolvuthi (khruang Subhaddo)

Researcher : PhraWeerachat Akkapuñño (Duangsanor)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakrusamuha Chawean Katapuñño,
B.A. (Social Studies), M.A. (Soc., Eco), Ph.D. (Soc.)

: Asst. Prof. Buncha Champarak ; B.A., M.A. (Educational
Administration)

: Dr.Ruangdet Khechornsart ; B.A. (Education),
M.A. (Buddhist Study), Ph.D. (Philosophy)

Date of Graduation : February 27, 2013

Abstract

This research is entitled “A Study of Propagating Buddhism of Phramangkolvuthi (khruang Subhaddo)” which aimed three study objectives including 1) to study the method and result of Buddhism propagation from Buddha period to present, 2) to study the method of Buddhism propagation of Phramongkolvuthi (Khruang Subhaddo), and 3) to study the result of Buddhism propagation of Phramonkolvuthi (Khruang Subhaddo). This research is a qualitative research using documents and field research by interviewing.

This study found that;

Method of Buddhism propagation in Buddha period was individually and differently applied to social environment through each local rite and ritual. Buddha strategically and suitably used the right method of teaching to the right person, place and opportunity through precise words in depth with loving-kindness and compassion that benefited the followers. For the propagation, Buddha applied various techniques and methods in relation to each person. The aim of the teaching was to reasonably enlightening the listeners. The principles and methods of teachings were related to the difference of intellectual level of the listeners and practitioners. The teaching was held with the three principles of benefits in the present day, future day and the most absolute benefit was cessation of suffering. The propagation of Buddhism includes 3 methods; 1) dharma dialogue mostly used by Buddha, that the listeners had opportunities to express their opinions, 2) explanation was generally used when innumerable listeners with basic knowledge

joined, and 3) selectively chose direct questions and answered without any condition. The question was answerable in itself. In addition, the immediate disciples of Buddha had different techniques, for example, Phramahacassapa emphasized conservation of Buddha's teachings, Phrasaributra taught by friendship building, Phraassaji showed his own deeds as shining examples for others to follow.

Phramongkolvuthi (Krueang Subhaddo) used 5 propagating methods including preaching the Buddha dharma, narration of dharma, teaching strategy, metaphor, northeastern old sayings suitable for listeners.

Phramongkolvuthi's method and result of Buddhism propagation was immensely successful for example; the listeners are more committed to Buddhism. They are of good behavior, aware of morality and ethics, sharing self-benefit for others, intellectually considerate, applying dharma in daily life. The listeners and practitioners truly understand the dharma. All Phramongkolvuthi's preaching was published in various media such as CD record, video and books on history of dharma on his birthday anniversary, etc.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิธีการและผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระมงคลวุฒ (เครื่อง สุภทโท)” นี้สำเร็จลงด้วยดีเพราะอาศัยคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่างๆ โดยเฉพาะอาจารย์พระครูสมุห์เจริญ กตปุญโญ, ดร. ผศ.บัญชา จำปารักษ์ และ ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้เมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาพร้อมทั้งคอยช่วยแก้ไขปรับปรุงจุดบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ตามแนวทางที่ถูกต้องด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณหลวงปู่เจ้าคุณพระมงคลวุฒ (เครื่อง สุภทโท) อดีตเจ้าอาวาสวัดสระกำแพงใหญ่ พระครูสีลสังวรวิมล เจ้าอาวาสวัดพงพรต ที่กรุณาให้หนังสือประวัติและผลงานของพระมงคลวุฒ พร้อมทั้งข้อมูลด้านเอกสารอื่นๆ

ขอขอบพระคุณหลวงปู่เจ้าคุณพระมงคลวรคุณ ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภออุทุมพรพิสัย ที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือให้คำแนะนำและช่วยสนับสนุนปัจจัยบางส่วนจนสำเร็จด้วยดี ขออนุโมทนาบุญเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานีได้อำนวยความสะดวกในด้านการค้นคว้าข้อมูลและขอขอบคณาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ประสบการณ์ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องซึ่งผู้วิจัยได้นำความรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้

ขออนุโมทนาขอบคุณ คุณยายนกแก้ว ทองปัญญา คุณพ่อสุนทร-คุณแม่ยุพา บุตรบุราณ พี่น้องทุกๆ คน คุณสมนึก ไกรยา คุณอุดมลักษณ์ เทียบคุณ คุณสมัย หงวนกระโทก ที่คอยให้ความช่วยเหลือกำลังใจทั้งปัจจัย อาหาร น้ำปานะ และค่าพาหนะ ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่นั้นขออนุโมทนาที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

บุญกุศลใดๆ ที่จะพึงเกิดจากการทำวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาแด่คุณพระรัตนตรัยและบูชาแด่พระหลวงปู่เจ้าคุณพระมงคลวุฒ (เครื่อง สุภทโท) ผู้เป็นดุษฎีประทีปส่องใจให้กับศิษยานุศิษย์ และยังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนาและขอบูชาพระคุณบิดามารดาพระอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดถึงท่านผู้มีอุปการคุณทุกท่านด้วย

พระวีระชาติ อคฺคปญฺโญ (ดวงเสนาะ)

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ซ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๖.๑ เอกสาร	๔
๑.๖.๒ งานวิจัย	๑๐
๑.๗ วิธีดำเนินงานวิจัย	๑๗
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๖
๑.๙ กรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๗

บทที่ ๒ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน

๒.๑ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล	๑๘
๒.๑.๑ ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า	๑๘
๒.๑.๒ วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล	๑๙
๒.๑.๓ วิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล	๒๒
๒.๒ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยหลังพุทธกาล	๓๔
๒.๒.๑ ช่วงระยะปฐมสังคายนา (สังคายนา ครั้งที่ ๑)	๓๕
๒.๒.๒ ช่วงระยะทุติยสังคายนา (สังคายนา ครั้งที่ ๒)	๓๗
๒.๒.๓ ช่วงระยะตติยสังคายนา (สังคายนา ครั้งที่ ๓)	๔๐
๒.๓ วิธีการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในหลังพุทธกาล	๔๒
๒.๔ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในอดีต	๔๓
๒.๔.๑ ในสมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๒๒ - ๑๙๒๐)	๔๓
๒.๔.๒ ในสมัยอยุธยา (๑๘๙๓ - ๑๙๖๕)	๔๔
๒.๔.๓ ในสมัยธนบุรี (๒๓๑๐ - ๒๓๒๔)	๔๕

๒.๓.๔ ในสมัยรัตนโกสินทร์ (๒๓๒๕-๒๔๘๔, ๒๕๐๕ ถึงรัชกาลที่ ๙)	๔๕
๒.๕ วิธีการเผยแพร่ของพระธรรมทูตในประเทศไทย	๔๙
๒.๖ วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน	๕๐
๒.๖.๑ การเทศน์และการเผยแพร่พระพุทธศาสนา	๕๐
๒.๖.๒ หลักการและวิธีการเทศน์ในปัจจุบัน	๕๒
๒.๖.๓ ระเบียบปฏิบัติในการแสดงธรรมเทศนาทั่วไป	๕๗
๒.๗ สรุป	๖๓
บทที่ ๓ วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	
๓.๑ วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	๖๕
๓.๑.๑ การแสดงพระธรรมเทศนา	๖๖
๓.๑.๒ การบรรยายธรรม	๘๒
๓.๑.๓ กลวิธีการสอนของพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	๘๖
๓.๑.๔ การสำรวมกายและวาจาให้เรียบร้อย	๘๗
๓.๒ วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยการเทียบอุปมาอุปมัยของพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	๘๘
๓.๓ วิธีการเผยแพร่คติธรรมโบราณของพระมงคลุฑ	๙๑
๓.๓.๑ วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับคติธรรมโบราณอีสาน	๙๒
๓.๓.๒ วิธีการใช้ภาษาที่เรียบง่ายเหมาะกับผู้ฟัง	๙๔
๓.๔ หลักคำสอนที่ได้รับจากการเผยแผ่ออกไปทางสื่ออย่างกว้างขวาง	๙๖
บทที่ ๔ ผลของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	
๔.๑ ผลที่เกิดกับกลุ่มผู้ฟังพระธรรมเทศนาของพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	๘๘
๔.๒ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปณิธานธรรม	๑๐๕
บทที่ ๕ สรุปผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
บรรณานุกรม	๑๑๐
ภาคผนวก	๑๑๖
ผนวก ก อัตชีวประวัติพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	๑๑๗
ผนวก ข ภาพผลงานพระมงคลุฑ (เครื่อง สุธาทู)	๑๒๓
ผนวก ค ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ (เชิงลึก)	๑๒๕
ผนวก ง กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)	๑๒๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

(๑) การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ได้ดังนี้

พระวินัยปิฎก				
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิงค์	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
พระสุตตันตปิฎก				
อง.สตุตค. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ชา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก (ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตะกะ (ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ขุ.จุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จุฬนิตเทศ (ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตะกะ (ภาษาไทย)
อง.สตุตค. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธัมมบท (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค (ภาษาไทย)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)

(๒) การระบุหมายเลขย่อ

การอ้างพระไตรปิฎกภาษาบาลี และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับเช่น ที. ม. (ไทย) ๑๐ / ๕๐ / ๖๐. หมายถึงการอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๕๐ หน้า ๖๐